

УДК 37.048.44

ГЕНЕЗИС ШКІЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ У США

Тичинська Ольга,
м.Тернопіль

У статті досліджується еволюція та генезис шкільного консультування у США, проаналізовано особливості професії шкільного консультування, визначено роль шкільного консультанта в освітньому процесі загальноосвітніх навчальних закладів США.

Ключові слова: шкільний консультант, моделі шкільного консультування, наставництво, Американська асоціація шкільного консультування, національна модель американської асоціації шкільних консультантів, компетенції, компоненти.

Шкільне консультування було, і залишається, професією, що продовжує розвиватися. Сутність розвитку шкільного консультування як професії, призвела до плутанини ролей, обов'язків, які передбачаються межами підготовки шкільного консультанта. Консультантів історично змушували виконувати обов'язки, які належали як до прямих, так і до непрямих обов'язків шкільного консультанта. Суперечки щодо питання: «У чому ж полягають функції шкільного консультанта?», тривали впродовж усієї історії розвитку самої професії.

Керівники шкіл, адміністратори, учителі, батьки по-різному розуміють роль шкільного консультанта в школі. Існують розбіжності і серед самих шкільних консультантів щодо їх ролі і найкращого способу використання їхнього часу. Доцільно зауважити, що історія шкільного консультування варіюється залежно від того, як різні країни та місцеві громади вирішують проводити академічну та кар'єрну підготовку та навчати особистісно-соціальних навичок і компетенцій учнів шкіл та їх сімей на основі економічних та соціальних освітніх засад, що сьогодні відомі як програми шкільного консультування.

Окремі аспекти професії шкільного консультанта висвітлені у працях Дж. Адамса, Дж. Бернхема, С. Дахіра, С. Джексона, Р. Джорджа, С. Кампбелла, Р. В. Овчарова, М. Старра, С. Стоуна, С. Уїстона, Б. Фрімана та ін.

Мета наукової статті – дослідити еволюцію та генезис шкільного консультування у США.

Шкільне консультування розпочало своє існування наприкінці XVIII ст., як пряма відповідь на промислову революцію. З самого початку професії відбувалися значні зміни в навчанні шкільних консультантів. Перші шкільні консультанти не були ґрунтовно підготовлені для професії консультування. Ними були звичайні вчителі, на яких покладалися додаткові обов'язки допомагати учням у питаннях вибору професії й навчальних занять. Необхідно зауважити, що такі перші «консультанти з працевлаштування», разом зі своїми прямими обов'язками вчителя, повинні були надавати підтримку учням у вирішенні питань, пов'язаних з вибором майбутньої професії й навчального закладу і періодично допомагати учням у вирішенні проблем особистого характеру з метою досягнення успіху у кар'єрних та освітніх питаннях. Зауважимо, що така «модель послуг» («services model») мала на меті підготувати учнів до світу праці [1, с. 235-236].

Варто зазначити, що витоки професії шкільного консультування у США сягають початку XX ст. До початківців у цій галузі належать Джессі Б. Девіс, який першим заговорив про наставництво в класах у 1907 році, і Френк Парсонс, який у 1908 році створив Бюро працевлаштування (Vocation Bureau). Протягом 20-их – 40-их років XX ст. професію шкільного консультування визначала клінічна модель. До інших моделей належить модель, яка має в своїй основі роботу шкільних консультантів з учнівським складом та з іншими працівниками школи (медсестрами, соціальними працівниками, помічниками учителів). Наприкінці 60-их років XX ст. почала розвиватися нова модель, у якій шкільне консультування розглядалося як більш інтегрований процес у роботу школи, а не лише додатковою послугою. Кар'єрний, академічний та особистий соціальний розвиток стали центральними компонентами програми шкільного консультування. Міссурська модель (The Missouri Model), яку розробив Норм Джісберс з колегами, є, безсумнівно, найважливішою моделлю професійного шкільного консультування у США. Ця модель вимагала потреби в організованому, розпланованому наставництві й програмах консультування. Компоненти Міссурської моделі прослідковуються в

нешодавно розвиненій національній моделі шкільного консультування Американської асоціації шкільного консультування (ASCA National Model).

Розвиток національної моделі Американської асоціації шкільного консультування розпочався з введення національних стандартів шкільного консультування й трансформації ініціативи шкільного консультування. Національна модель Американської асоціації шкільного консультування є основою розвитку комплексних, експериментальних та методичних програм шкільного консультування. Вона одразу здобула прихильність серед практикуючих шкільних консультантів, активно застосовувалася асоціаціями шкільного консультування й освітньою сферою в багатьох штатах. Національна модель виділяє чотири компоненти програми шкільного консультування:

1. Система організації, або перший рівень завдань, які повинні бути виконані для введення в дію програми загальноосвітнього шкільного консультування.
2. Система управління, або половина другого рівня реалізації програми, у якій усі зацікавлені сторони працюють разом, реалізуючи програму шкільного консультування.
3. Система доставки, або інша половина другого рівня, на якому відбувається донесення програм і надання послуг учням.
4. Підзвітність, або третій рівень програми виконання, де шкільні консультанти і програми шкільного консультування оцінюються з погляду їх ефективності.

Ці рівні відображають вплив системи організації на систему управління та доставки, а вже потім потребу в системі підзвітності. І нарешті, система підзвітності сприяє змінам та реконструктуризації програм на рівні системи організації. Компонент організації полягає у філософії програм шкільного консультування і стандартів Американської асоціації шкільного консультування для розвитку академічних, кар'єрних та особистих якостей учня.

Система управління включає еволюційну діяльність, яка є вирішальною для загальноосвітнього розвитку програм шкільного консультування. Ця діяльність має на меті дати відповідь на запитання «коли», «чому» і «під чийм керівництвом» буде здійснюватися реалізація програм шкільного консультування [3, с.2-5].

Ці заходи містять розробку угод про управління організацією консультативних рад, використання даних для обґрунтування потреб і переваг програми шкільного консультування, розробку планів дій, якими визначається, як програма буде працювати, використовувати розпланований час і, нарешті, розвиток календарів програм шкільного консультування, якими будуть інформуватися всі зацікавлені сторони про заплановані заходи, пов'язані з програмою шкільного консультування [6, с.151].

Варто зауважити, що спроби, спрямовані на вивчення і уточнення відповідних завдань шкільного консультанта, тривають і сьогодні. Дослідження щоденних обов'язків шкільних консультантів демонструють, що шкільні консультанти досить багато часу приділяють виконанню адміністративних завдань, паперовій роботі та іншій недоречній діяльності. Окрім того, прослідковується невідповідність між фактичними обов'язками, які виконує шкільний консультант, і ролями, передбаченими самою професією. Таке поєднання недоречної діяльності і неоднозначності власних функцій стає причиною плутанини ролей. Багато авторів закликають до необхідності ведення документації позитивних результатів студентів у процесі навчання за втручання шкільного консультанта. Вартим уваги є думки С. К. Уїстона, який стверджував, що шкільне консультування перестало б існувати як професія без підвищеної уваги до підзвітності та демонстрації своєї ефективності [4, с.323-325].

Наприкінці 50-их років XX ст., під впливом запуску Російсько-го супутника «Спутник», в освітньому просторі Америки почали відбуватися зміни. З новим акцентом на академічні галузі математики, науки і техніки в середніх школах була створена посада шкільного консультанта, який працював повний робочий день. Така традиційна і знайома модель наставника стала шаблоном для створення шкільного консультанта впродовж майбутніх 40 років. У зв'язку з прийняттям Акту національної оборони (National Defense Act) у 1958 році та Акту початкової й середньої освіти (Elementary and Secondary Education Act) у 1965 році, були виді-

лені кошти на підготовку наставників-консультантів для роботи з учнями з метою заохочення їх до вибору кар'єри в галузі науки і техніки, у результаті чого кількість шкільних наставників-консультантів значно зросла. Згідно з даними Дж. Уїтмера, протягом 50-их – 70-их років XX ст. кількість шкільних консультантів фактично збільшилася втричі. Слід зауважити, що наставництво або «учнівсько-сервісна модель» наголосувала на трьох основних функціях шкільного консультанта: власне консультанта, експерта з консалтингу та координації.

Однак, одночасно з такою активною підготовкою та стрімким збільшенням кількості шкільних консультантів мали місце й недоліки, які збереглися в професії й до сьогодні. На думку Дж. Уїтмера, таке швидке збільшення кількості шкільних консультантів, на додачу до невідповідної їх підготовки протягом 60-их – 70-их років XX ст., є основною причиною невиконання своїх обов'язків шкільними консультантами відповідно до вимог. Дж. Уїтмер зазначав: «Я переконаний, що це (виконання шкільними консультантами непрямих адміністративних та канцелярських обов'язків) все це є основним результатом невідповідної, занадто короткої підготовки, яка мала місце протягом 60-их – 70-их років XX ст.». Саме те, що шкільні консультанти були змушені виконувати непрямі консультантські обов'язки, згідно Дж. Уїтмера, ледь не призвело до знищення та непотрібності професії. Науковець Дж. Уїтмер дотримувався думки, що: «Реконцептуалізація шкільного наставництва, як експериментальний рух, був своєчасним та давно необхідним процесом» [7, с.20].

1960 роки стали роками значного федерального фінансування Сполученими Штатами коледжів та університетів, що були зацікавлені в започаткуванні і розвитку того, що зараз відоме як програми навчання шкільних консультантів. Паралельно зі зростанням соціального правосуддя і руху за громадянські права в Сполучених Штатах шкільне консультування почало перехід від суто кар'єрного направлення до зосередженості на особистих і соціальних питаннях. Саме наприкінці 60-их – на початку 70-их років XX ст. Н.Джібберс розпочав процес переходу від усвідомлення шкільного консультанта як самостійного професіонала, до особи, яка зосереджується на систематичних і стратегічних цілях учнів програм загальноосвітнього шкільного консультанта. Встановлено, що результати праці й досліджень Н. Джібберса і його колег, які продемонстрували сильний зв'язок між програмами шкільного консультування й академічними успіхами учнів, мали вирішальне значення для професії, особливо для середньої школи [2, с.93].

Початок 1970 років приніс неспокійні часи для шкільного консультування. Зниження зарахувань до американських державних шкіл призвело до скорочення фінансування професії. Це у поєднанні з відсутністю чіткої ролі шкільного консультанта і можливістю продемонструвати позитивний вплив роботи консультанта на школу призвело до ліквідації посади шкільного консультанта. Як відповідь на зменшення кількості програм шкільного консультування, шкільні консультанти відчули потребу продемонструвати позитивний вплив своєї роботи, у результаті чого шкільні консультанти почали концентрувати свою роботу навколо відповідності ролей шкільного консультанта. Зауважимо, що це був також період, коли розпочався розвиток наставницьких програм на основі експериментальних моделей, у результаті чого вже до кінця 80-их років XX ст. шкільне консультування знову зайняло свої попередні позиції. Згідно з Дж. Лендлер: «Р.Мірік, а вже пізніше Н. Джібберс та П. Хендерсон, опублікували важливі праці, які містили загальноосвітні наставницькі навчальні плани». Ці праці вважаються результатом поєднання експериментальних теорій, узятих з професійних і психогенних моделей [1, с.156].

Проте, наприкінці 80-их – на початку 90-их років XX ст., шкільне консультування у США не вбачалося як чинник освітньої реформи, який зашкоджував освітянській спільноті. Небезпека полягала в тому, що професія могла стати недоречною, оскільки стандартизований освітній рух, який набрав оберти в 90-их роках XX ст., продемонстрував незначну систематичну ефективність шкільних консультантів.

Багато мови велося про властивості ролей, функції й обов'язки, що асоціювали зі шкільним консультантом, від якого

залежить реалізація академічної місії школи й успіху учнів школи. Згідно з Американською асоціацією шкільних консультантів (American School Counselor Association): «Вже давно минули ті часи, коли шкільні консультанти сиділи в своїх кабінетах просто видаючи заявки до коледжів, вносячи поправки до розкладу занять учнів, які хочуть кинути школу, або зустрічаються з порушниками шкільного порядку. Шкільні консультанти сьогодні є ключовими учасниками освітньої команди. Вони надають допомогу всім учням у сфері освітніх досягнень, особистого/соціального і кар'єрного розвитку, стверджуючи, що сьогоднішні учні стануть успішними, урівноваженими дорослими завтрашнього дня».

У 2002 році Американська асоціація шкільних консультантів (American School Counselor Association) взяла національну модель американської асоціації шкільних консультантів (the ASCA National Model) як основу програм шкільного консультування. Її авторами стали доктор Тріш Хетч і доктор Джуді Боуерс, які об'єднали декілька основних компонентів шкільного консультування в одну модель, маючи на меті охопити програми шкільного консультування, що повною мірою характеризують національну модель американської асоціації шкільних консультантів (the ASCA National Model) і демонструють значні успіхи серед учнів загальноосвітніх шкіл [1, с.455].

У 2003 році в якості центру науково обґрунтованої практики

з регулярними звітуванням про проведення досліджень й оригінальних науково-дослідних проектів за головування директора-засновника Джей Кері був створений центр дослідження результатів шкільного консультування (the Center for School Counseling Outcome Research). Один із послідовників Джей Кері Тім Пойнтон створив програмне забезпечення, призначене всім шкільним консультантам, як вільно розповсюджуваний робочий допоміжний матеріал [5, с.248].

На сучасному етапі свого розвитку модель американської асоціації шкільного консультування (the ASCA Model) заохочує професійних шкільних консультантів використовувати змішані стратегії, складати плани дій і звіти, які б демонстрували, яким чином шкільні консультанти впливають на покращення життя учнів у школах та за їх межами.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що історія професії шкільного консультування продовжує розвиватися, разом із усвідомленням змін у самій професії учнями, батьками, опікунами, вчителями, керівниками шкіл і державними чиновниками. Здібності майбутніх шкільних консультантів у загальноосвітніх школах розвиваються шляхом розповсюдження результатів і високих показників академічних, кар'єрних й особистих/соціальних компетенцій.

Література та джерела

1. American School Counselor Association. The ASCA national model: A framework for school counseling programs [Електронний ресурс] / American School Counselor Association, 2003. – 587 р. – Режим доступу: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0KOC/is_3_6/ai_100732131. – Загол. з екрану. – Мова англ.
2. Brigman G. Helping students improve academic achievement and school success behavior. Professional School Counseling [Електронний ресурс] / G.Brigman, C.Campbell – EBSCOHOST, 2003. – Р. 91-98. – Режим доступу: <http://www.studentsuccessskills.com>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
3. Campbell C.A. Sharing the vision: The ASCA national standards for school counseling programs [Електронний ресурс] / C.A.Campbell, C.A.Dahir. – Alexandria, VA: American School Counselor Association, 1997. – 6 р. – Режим доступу: <http://counselingoutfitters.com/vistas/ACAPCD/ACAPCD-05.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. Dahir C.A. The national standards for school counseling programs: Development and implementation. Professional School Counseling [Електронний ресурс] / C.A.Dahir – EBSCOHOST, 2001. – Р. 320-327. – Режим доступу: <http://wvde.state.wv.us/counselors/history.html>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
5. Gysbers N.C. Comprehensive guidance programs that work [Електронний ресурс] / N.C.Gysbers – MI: ERIC Counseling and Personnel Services Clearinghouse, 1990. – Р. 246-256. – Режим доступу: <http://www.utm.edu/staff/aduncan/Comprehensive%20Guidance%20%28786%29.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. Whiston S.C. Response to the past, present, and future of school counseling: Raising some issues. Professional School Counselor [Електронний ресурс] / S.C.Whiston, 2002. – Р. 148-155. – Режим доступу: <http://www.thefreelibrary.com>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
7. Wittmer J. Managing your school counseling program: K-12 developmental strategies (2nd ed) / J.Wittmer – Minneapolis: Educational Media Corporation, 2000. – Р. 14-34

В статті прослідковується еволюція й генезис шкільного консультування в США, проаналізовані особливості професії шкільного консультування, определена роль шкільного консультанта в учебном процесі общеобразовательных школ США.

Ключевые слова: шкільний консультант, моделі шкільного консультування, наставництво, Американська асоціація шкільного консультування, національна модель американської асоціації шкільних консультантів, компетенції, компоненти.

The article deals with the evolution and genesis of school counseling in the USA. Peculiarities of school counseling profession were analyzed. The role of school counselor in the process of K-12 schools in the USA was determined.

Key words: school counselor, school counseling models, guidance, American School Counselor Association (ASCA), ASCA National Model, competencies, components.